

EESTI**VALVE**

Meie nõuame

rahva ja maa majandusliselt raske seisukorra kergenduseks:

1) Maavalitsuste likvideerimist ja otsekohest ühenduse sisseseadmist valla- ja keskvalitsuse vahel. See kergendab maksukoormat poole võrra.

2) Riigi-, omavalitsuste ja ka erateenitusest nende isikute vallandamist, kes teenivad mitmes kohas, ning kes on suurte majade ja talude omanikud, neid asetades tööta haritlastega.

Politiline, majandusline
ja kultuurpolitiline ajakiri

EESTI VALVE

ilmub kord nädalas, igal laupäeval.
Tallinnas ja Nõmmel müügil
juba reede õhtul, teistes
linnades laupäeval

NÕUDKE AJALEHEMÜÜJAIT

TRÜKIKODA E. ANTOV & KO.

Nõmmel, Vaigu tän. 3
Kõnetraat 42

Valmistatakse igasuguseid ühe- ja mitme-
värvilisi trükitöid maitsekalt ja
kiirelt. Hinnad odavad

EESTI VALVE

Politiline, majandusline ja kultuurpolitiline nädalaleht

Tellimise hind:		Ilmub kord nädalas, laupäeviti	Kuulutuste hind:	
1 kuu peale	Kr. —,60	Toimetus ja talitus:	$\frac{1}{4}$ lehekülg	Kr. 40,—
3 " "	1,80	NÕMME, VAIGU TÄN. 3	$\frac{1}{2}$ "	20,—
6 " "	3,50	Kõnetraat 42	$\frac{1}{4}$ "	10,—
Aasta "	7,—	Toimetuse kõnetund kl. 6—7 ohtul	$\frac{1}{8}$ "	5,—
Üksiknumber 15 senti			Tekstis poole kallim	

Nr. 2

Tallinna, 14. mail 1930

I aastakäik

Vangis vabodus.

Kuidas kujunevad meil lood? Kui meil polnud 1917. alul veel lootusi mingisugusest rahvusriikluse iseseisvusest ja kui meie Kerenski päevil unistasime vaid kultuurautonoomiast ja kui „Postimees“ sama aasta septembris vapralt avaldas endise Soome autonoomia põhiseadust ning Jüri Vilms kogu ägedusega raius rääkida, et meie võime nõuda vaid föderatsiooni Venemaaga — kes siis kujutada oleks suutnud selles vaimustuse aatelisuses ette, et meie rahvas omariiklust kandes kord sellisele segasele juhuslikkuse ja isiklikkude askelduste teele satub, nagu näeme praegu oma nii kõrgemas kui ka keskpärasemas politika, hariduselu ning majanduse tegevuses.

Kui meil iseseisvuse eest võideldi, siis oldi ideelised kõikide nende poolt, kes tõesti võitlesid. Rahva vabodus polnud mitte ainult sõnade kõlin, vaid tõeline äratundmine, mille nimel tulle joosti.

Nüüd on reaalne elu tulnud ja ideaalid matnud tolmu alla. Aadetest kõneldakse veel ainult mälestussammaste juures, kooliõpilaste aktustel ja paraadidel ning juubelpidustusil. Muide on vabodus saanud asjaks, millega ei arvesta keegi. Parteid on neelanud oma tegelaste vastutustunde ja need tegelased on neelanud rahva vabaduse ning mehise töö vabaduse heaks. Rahvas on kilbiks, mille taga ilusat nägu püütakse hoida, rahvas on ühtlasi ka selleks heinakuhjaks, mille närimisest hulgalisi tegelasi püütavad end jõukalt toitida. Sel kuhjal on juba roovikud varsti väljas, aga on ju veel kõrrekesi küllalt võtta. Ja ei küsita mitte, kas see teeb rahva

vabaks, kui ta viiakse vaesuse vangistusse veel peale selle vangistuse, mida ta juba parteide pimedade nägelemise all kannatab!

Hindenburg Saksas keelas liialduseni minevad pidustused ära, meil aga pidustuste taud aina kasvab. Meil üks suur pillerkaaritamine Toompeal päris alaline: kuna minnakse külla ja kuna võetakse külalisi vastu.

Küsigem avalikult, kui palju maksis Strandmani sõit Poola? Küsigem neid sadasiid visiite ja tutvumissõite, ministrite kokkusaamisi, tühjaläinud lepingute sõlmimise istungeid — meil kehvikuil on see ju tõesti üle jõu.

Kas püüame selle kõige juures oma majanduslikku loomingut parima arusaamise juures parandada. Vaadake, Zimmerman on loomaarst, aga arstib nüüd majandust. Kas mõni kliinik lubaks majandusmeest hakata arstima kliinikus?

Kindral Laidoner on sõjamees, aga nüüd tema esineb või eksporteerimise „Estoonias“. Kas läheb varsti ka teater Estooniasse kunsti juhtima. Näete, admiral Pitka nägi, et „maa on lahti“ ja tuleb metsatöödelt ETK direktoriks. Politika ja partei ei valitse mitte enam ainult seaduste tegemises, vaid poeb ka majandusellu. Kui suureks õnnistuseks on meile olnud Silva, Harju Pank ja sada sarnast ettevõtet. Milliseks õnnistuseks rahvale saab kord ETK?

Talupojad tulid Eesti iseseisvusse korras majapidamistega — milleks on talupidamine kujunenud nüüd?

Meie kapitali seisukord on nii, et meil

on küll rikkaid direktoreid, aga pangad on vaesed.

Meie ülikool ei saa rahvusliku teaduste eeltingimusigi täita, aga audoktoreid jagab ohtralt igale küllasõitvale võimukandjale ja võtab meilt selle lugupidamise, mis oli verre kasvanud audoktori mõiste vastu.

Igas meie esinemises ütleb oma sõna poliitilises keerutamises kohale pääsenud ametnik, mitte see, kellel vastavas asjus kuulajaile tõeliselt midagi ütelda oleks. Nii kõmiseb meil kõik bürokraatlikust tühjusest, ametlikust vaimutasapinnast, mitte vaimust, mis rahvaid viiks tulisesse tegevusse ja ususse oma tegusse.

Meie õpetame noorsugu ülevale kodumaa-armastusele, aga eeskujud on meil sarnased, mis armastuse asemel viha kasvatavad. Koolide elus näeme päris kum-

malist asja, et partei poolt ettelükatud haridusminister ei hooli maikugi koolinõunikest ja kooliõpetajaist. Ei oleks ime, et õpilased võtavad eeskuju ministrilt ja ka nendest ei hooli. Aga hea süsteemi juures peaks kõik ikkagi hoolima.

Politika lõikab rahva ihhu. Politika tegemine on sagedasti üsna pesemata töö, sellepärast on selle künnete viha rahvale väga valus.

Rahvaesindus sagedasti kõneleb ratsionaalsema tegevuse tarvidusest. Raske on nendel aga hoopi anda iseendale. Majanduses samuti raske uut juhtimist tuua, sest senised juhid juba ise endid ei taganda.

Rahvas aga kannatab ja rahva vabadusel on hing kinni pigistatud. Me tunneme seda uut võimu, mis meid surub. Millised on need vaimlised kahurid, mis selle õhk-konna lööks kargemaks. O. N.

Quo vadis Estonia?!

Quo vadis — quo vadis Estonia — küsid kurbuse ning kibedusega lugeedes-lehitjedes äsjailmunud „Cesti Walwet“ nr. 1.

Jah — kuhu läheme, kuhu lähed, kulla Cesti, sammudes edasi sellist rada?!

Pannes käest üllatähendatud nädalalehe numbri, wirwendub painajalikult veel kaua filmade ees ja ajus kirjutistest kerkinud wõi efile manatud lummutised, nagu parteitõusiflus, onupoeglus, kuritarvitused, jahkerdamised, riigiwargused, wõlgades laiuamine, riigijuhtide rumalus ning lühinägelikkus, traagikoomilised „audoktorid“, „maia walismanisteeriomid“ jne. Lühidalt — kõik mis Cestis mäda, tiirleb tuhandeid tiire tehes waese hariliku kodaniku ajus, kui ta satub seesuguste artiflite peale, mann wõi otse — eriti veel kui talle selgub, et üllaloetletud juurtõugustel harrastustel pole äärt ega otja.

Palju, tõesti palju näib olevat Cestis mäda. Et seda konstateerida, pole meil sugugi selleks Hamleti waja. On otse awalik taladus kõik see, mida loeb „Cesti Walwes“, kuid just see mõjubki masendawalt, et leiad trükimustas enda mustile mõtteile kinnitust. Ei ole „Cesti Walwe“ seega siis enda ilmu-des mitte niiwõrt millegi uuduse, sensatsiooniga rabaw, kui toonis, meelsuses ja otsetõhesuses. Ta teene, on, et julgeb awalikult

õelda, mis mõlgub paljude meeles ning mõttes.

Ta julgeb huffa mõista kõikwõimsat parteitõusiflustest-onupoegadeft koosnema saagi-ahne ja ainult omakasu tagaajawa karja tegewust, mis on kõife muud kui Cesti rahwa enamuse hüwanguft töötamine, milleks neid õieti määratud.

Kui on midagi terwitatawat „Cesti Walwes“, siis just see awalik wäljaaste kõigi meie riigielu wäärnähtuste wastu, mis ahwardawad karile wiia warem wõi hiljem suurte ohwritega ja waewaga walmistatud riigilaewa.

Otse küünilise häbematuslega hoolimata awalikust arwamisest (enamuses see ju waitib!) jahkerdawad, nofiwad — paremal juhul pusiwad meeheiteni wiwalt rumalad wõi wõhif-põhupäised parteitõusif-tõugud riigilaewas tüürist kuni mastini. Rauaks jätkub sellest neile nii?!

Näiwad tegutsawat kõik meie riigi- ja omawalitfjuse juhid tolle õndsja ja üldtuntud ütelse „päraft meid tulgu wõi uputus“ järgi. Noftb tasapisi iga mees, kes riigi- wõi linna-piruka juurde pääsenud, ega mõtle muu kui enda pauna paisumise peale.

Paljuks on meil noid riigimehi kaptenist pootsmanini, kes pole kasutanud lühikeft

„lõbusõitu“ (siin kurjas ilmas ja meie parlamendilise põhiseaduse juures võib ju ühe kapteni või pootsmani eluiga üpris üürife olla) enda mustapäewade kindlustuseks?! Sõit nad tulewad laewa merehädaliste ja purupaljatena, kuid lahkudes ootawad neid mugawad lossid kui kesaegseil merirööwleil. Ja jeda kõike peab wõimaldama neile meie kääbuslaewuke — kääbuslaewuke suurriiki-dega wõrreldeks.

Waene wäike, wahwa, rumal maa, kes ja kõike jeda pifakõwalise lojusena kannatad!

Wapralt, jurmapõlgawate kapjalööfikidega oskafid, suutsid ja peletada enesest idahundi, kuid su werdimewate tõusik-tõukude, täide wastu enda seljas ja turjal oled wõimetu. Sah — nii on juba fõrd fõik „fõrgemalt“ poolt hästi seatud — on seatud nii, et tõugud wõisid häwitada ifegi püha Rooma riigi. Suudab siin nende wastu kaitseda keegi meie wäikest laewukest?

„Ubi bene, ibi patria“, ütlesid roomlased, kuid armastasid siiski enam enda ifamaad, kui meie wõltspatriotismiga wäliselt wõõbatud riigimehed, kelle maifed huwid keerlewad peamiselt kauka ja walitsemisihä ümber igal tingimusel. Siiski — on ka neid, kes puhtast rumalusest, wõhiklusest — küsimata sellest, kas tal tarwilikku taipu, wastutawal kohal olles sünnitawad riigile enam kahju kui kasu. Kuid see püha rumalus wõiks olla wähe troostiw. Kurb ning wähetõotaw on pilt nii wõi teisiti ning tulewik tume kõigiti.

Wist oleme jedawõrt ruineerunud, kõlbli-felt langenud, et hingitfeme rahulikult edasi, kui oleks kõik parimas korras.

Kui järeldufi teha ütluks „iga rahwas olewat oma walitfufe wäärt“, siis saakfime küll Kungla rahwast enam kui ebasümpaatse mulje. Ei tahaks ega sõandaks siiski farnast otjast teha terwe rahwa kui terwiku üle. Juhtub ju — ja õige sageli —, et üisna „wäärt“ sulasel wõib wilets, närune ning põikpealine peremees olla ja wapralt malewal eht muide päris mõistlikul rahwal kõlbmatud juhid, milles peitubki õnnetus, eestkätt küll rahwale-sulasele, sest ei saa salata: kõlbmatud juhid demoraliseeriwad mõistliku-magi malewa ja põhupäine peremees pa-rima sulase.

Nii siis kokkuwõttes: ei midagi head, ei kuski kübetki ausat, omakasupüüdmatut (milliselt naitwne, eluwõõralt waga soow praegusel ajal!), selgejoonelist, rahwale kahuliku, wähemalt awar-mõistusliffugi tõõd, waid kõikjal aina tasapisi pufimine-nõimine, nagu jeda ilmekalt wäljendab „Cesti Walwe“.

Ent mis teha? Kuidas päästa, mis päästa on? Ons meil üldse weel midagi päästa tolles nõsimise ja pufimise epideemias? Need on mõtted, mis tekiwad, kerkiwad lõpuks tahtmatult.

On awaldatud aegade jooksul filosoofiliselt ja pedagoogiliselt päält arwamisi, et seni kui inimkeres kübetgi ausust, südametunnistust ja osawõttu ümbrusele, niikaua wõib loota ifka weel temast head nahka. Kui oleks meiegi riigi- ning pirufameestel tolle kübefefega lugu nii! Oleks tõenäolisemalt naitwne jeda uskuda, jekt kogemusilt teame: waewalt jätawad need järgi mugimise, kes fõrd maigu suhu jaanud. Oleme jällegi küsimuse juures: mis teha? Mis teha kõige nende wäärnähtuste kaotamiseks, mida näeme awalikus ja riiklikus elus nii õhtralt eneste ümber? On lõp-matu lihtne jellele wastata, kuid enam kui raske tegelikult läbi wiia.

Teoreetiliselt oleks ja lähets meil waja ainult:

1) tubli portsjon mehifust parteitõusikluse-onupoegluse, põhupäiste wõhik-juhtide wälja-juurimiseks;

2) natuke ausust ja wastutustunnet;

3) kessmiselt mõistust — awarat filmaringi;

4) demokraatlikkuse mõiste mõistmist;

5) tšipake ideelikust (ükskõik millist!) jekt ideeta ei püüsi ükski ühiskondlik asutis, ka riik mitte;

6) õiget patriotismi (umbes sellist, mis lihtsa maamehe põues).

Neist kuuest juba aitaks — kindlasti aitaks. Kuid kätt südamele panues peame ütlima: on raske, üpris raske kokku jaada, siendada endisse jeda kuut.

Teisiti aga, s. o. mitte kokku saades loet-letud kuut (ütleme — elementi!), purjetame täies purjes wastu karile, kus on lõpp — finifh Estonia.

W. S.

Ras jälle üks trust?!

Mäletame veel, kui tikustrusti tekkimise eel arwamist awaldati, et ras tuletiku hinnad mitte ei tõuse. Siis seletati ametlikult poolt ühe ministri suu läbi, et hinnad jääwad endiseks. Waewalt oli aga leping sõlmitud ja jõusse astunud, kui tikutopfi hind juba tõusis kolmekordseks. Kui veel riigilogus arwustati tikustrusti, siis ütles jeesama minister, et need, kes tikustrusti kasulikkusest aru ei saa, on pimedusega löödud. Tõsi. Kõik need, kes julgewad nuriseda, et tikud on kallid, on ministri arwates pimedusega löödud. Muudugi ka kõik need, kes hiljuti ajalehilt lugesid, et tikustrust lõpetas tegewusaasta 13-miljonilise puhtakasuga. See summa on nüüd rahwale ka pimedusega löödud. Kurjad keeled ainult räägiwad, et mõned härrad, kes tikustrusti ja riigi wahel lepingut sõlmisid, on ise tikustrusti aktsionärid. Sellepärast on ka tikustrusti „kasulikkus“ arusaadaw. Egas siis tähtis pole rahwas wõi tema kasu, sellest kõnelakse ainult walimiste eel.

Meie ei tea, palju sellel eksministriil praegu warandust on, aga wähe küll wist mitte, sest alles paar aastat tagasi põles tal heinaküün maha, kus ainult heinu 300.000 sendi eest olnud. Tähendab, warandust ikka on. Aga ammu see ka ei olnud, kui sellele samale härrale Wirumaa põllumeeste poolt raha kolku pandi, et Tartu ülikooli saata.

Nüüd siis on jälle uus trust tekkimas. Sedapuhku tubakatrust. Meie ei usu enam, kui mõni minister seletama tuleks, et trusti tulekuga hinnad ei tõuse. Tõusewad tingimata. Ei ole ka otstarwet ega põhjust trusti

luua, kui sellel ei oleks hindade tõstmise tagamõtet. Senised kogemused on meile selgesti näidanud, et igajugu trustide ja sündikaatide loomise tulemuseks on hindade tõus, sest waba wõistlus on turult ja tööstusest kõrwaldatud.

Ükski äri ega ettevõtte ei jäta kasutamata seda juhuist, mis tema äriale kasulik on. Rumal on see äriees, kes oma äri wõi ettevõtte fiskeitulekuid ei oska suurendada. Kui neid ei saa wabatööstuse ning kaubanduse alal, siis minnakse üle kas wõi saherdamisele.

Edasi. Et tubakatrusti tulekuga hinnad ei tõuseks, pole sugugi usutaw juba sellepärast, et selle trusti taga seisawad juudid. Nemad juba tunnawad see „eri“.

Riikuinii on kõik jeni wabal turul tegutsewad tubakawabrikute omanikud püstitajalu rikastunud. Ammu see oli, kui üks tubakawabriku direktor kaartidega maha mängis mitu miljonit ja ometi jäi see wabrik weel püsima. Misjugused suured summad nad koguks weel siis, kui tuleks tubakatrust. Seda ei oska meie endale ette kujutada.

Wõib olla, et meie effime oma rahwamajanduseliste teadmistega ja et seda trusti ehk soowitas hiljuti Cestis käinud „tark“. Kui nii, siis palusime teda weel kord tagasi tulla, et näidata talle ka meie kodaniku mätsukäske, mis ta aasta jookkul igajugu maksuwalitsustelt saab. Siis ei soowitaks ta wist küll truste asutada, waid teisi tootlemistegureid leida, mis rahwamajandust tõstaksid. E. L.

Salajane,

ehk meie majandusministri 400.000-sendiline kingitus Poola juudile.

Meil tehakse ikka veel palju asju salaja. Nii on ka ühele kirjavahetusele, millega majandusminister poola juudile 400.000 senti tollikinki tegi, pealekirjutatud, „salajane“. Asjalugu on iseenesest koomiline. Aga laseme parem dokumentidel rääkida:

A/l. „Reval“ ja „Sven'iga“ tuli juuni kuus 1929. a. firma Badendick ja Ko.

nimele 2191,5 kg. (bruttokaal) kummi-jalanõusid Tallinna sadamasse.

Kaup ei võetud mitte firma poolt välja, waid laaditi tolliaitadesse. (Tolli revideerimisaktid nr. 24.865, 24.867 ja 24.868.) Et kaup mitmeks kuuks tollile seisma jäi, kus teda tollitariifide kõrgendus tabas. Nüüd hakkas firma esindaja jooksma majandusministeeriumi ja tollivalitsuse va-

het. Olevat ka kaubanduskojas käidud, kuid kuskil ei leitud võimaliku olevat kaupa alandatud tolliga välja anda. Seda muudugi sellepärast et firma Badendick ja Ko. kaupleb mitte enda raha ja varandusega, vaid peab äri konseknatsiooni alusel. Tähendab: Peab vabriku ladu ja maksab kauba eest, peale selle äramüümist. Täitsa õige äraütlemise põhjus. Sest tolli-tariifi alandust on õigustatud see ärimees saama, kes kaupleb oma raha ja riisikoga. Temal oli teatud operatsiooniks eelarve valmis, ja teadmata tollikõrgendusega oleks võinud tõsine sissekukkumine tulla.

Badendick ja Ko. aga ei ole tarvis mingisugust eelarvet. Tema kalkulatsioon on lihtne: Kui müün, siis saan, ei müü, saadan tagasi. Et aga kaupa odavama tolliga kätte saada, sõitis üks poola juut asja ajama. Ja õnneks või õnnetuseks just sel ajal, kui meie riigivanem hakkas Poola külla sõitma.

Juut ilmus majandusministeeriumi, palvekiri näpu vahel. Käib kõik osakonnad ja direktorid läbi. Riidleb ja mürtsub mis hirmus, ähvardab üks diplomaatiline skandaal teha, kui tema kaup odava tolliga välja ei anta. Terve ministeeriumi ametkond ei karda juudi ähvardusi, sest tunneb oma võimu ja on kindel oma õiguse peale. Kuid, kes juudi ähvardusi kardab, on eestkätt majandusminister ise. Tema kirjutab oma käega juudi palvele: „palve rahuldada“.

See tähendab teiste sõnadega: Tolli alandada 379.608 sendi võrra. Samal ajal ilmub ka kirjavahetusele sõna „salajane“ peale. Olgu peale. Majandusminister arvab küll, et saladust ei tohi välja lobiseda, kuid meie arvame, et seda

„saladust“ võib isegi ära trükkida, sest ta pole ju riiklik saladus, vaid ainult ministri „saladus“. Meie aga küsime: Kui minister leidis endal moraalse õiguse olevat sellele juudile 400.000 kinki teha, miks tehti seda siis „salaja“? Ja mis asi see oli, millega juut oleks võinud diplomaatlist skandaali teha? Kas meil on siis tõesti asju olemas, mida mõni juhuslikult sissesõitnud juut teab, aga meie ise ei tea mitte. Kas tohib ka üks minister, kes kindel ja julge on oma ametis, karta juudi ähvardust. Meie teada ei ole ka keegi majandusministeeriumi poolt kontrollinud, kas firma Badendick ja Ko. müütab oma kaupa hinnaga, mis vastab alandatud tollile või läheb see kaup kodanikule, nagu kõrgelt tollitud. Meie kuulumise järel olevat sarnaseid tollialandusi tehtud kümnete miljonitega.

Jääb ainult imestada. Mis jaoks tehti seda kuulust tollikõrgendust siis üldse? Kas selleks, et mõnele ärimehel anda pimesi rikkastumise võimalusi ja teist sisse kukutada, või selleks, et erakonnas peab ju midagi tegema.

Näe, kaitseminister O. Köster tegi ka midagi, ja kui ta muud midagi ei osanud, siis pani ohvitseri vööle ometi topsud külge. See on odav nali, ja ta on silmale ka mitte just väga valus vaadata. Aga kui meie hakkame iga sissesõitnud juudile 400.000-sendilisi kinke tegema ning siis riigikassa kasutamiseks teeme peadpööritavaid rumalusi ja kutsume välismaa advokaate meid õpetama; siis oleks küll rahvas ja maa tuhat korda päästetud ja õnnelikud, kui iga kingsepp läheks oma liistudejuurde.

E. L.

Kelle huvides tegutsseb Pifalaenupank?

Cesti klaasitööstus sai suure hoobi. „Efo“ väljapääsematus seisukorras.

Pankade ülesanne on oma klientide toetamine, „mee peal hoidmine“ neil aegadel, kui klient, ettevõtte, on raskes majanduslikus seisukorras.

Kuidas sellest pankade ülesandest saab aru Pifalaenu pank?

Rahvasteltitud finantskomitee soovitusel ajutati Pifalaenupank, et vabastada Cesti Panka kõigist pifa-

ajalistest laenudest, mis riigi lehtpangale võõrad, ja täita seda tühja kohta meie pangajüsteemis, mida tekitab selles Cesti Panga ümberforaldamine. Riigikogu poolt 16. detj. 1927. a. vastuvõetud põhikirja järele on Pifalaenupanka ülesandeks varustada krediidiga põllumajandust, tööstust, laevandust, ehitustegewust, omavalitsust, samuti ka teisi ajutisi ja ettevõtteid ning ühistegelisi ühinguid, andes neile a) pifaajalisi laene kas kinnisvara ja laevade pantimisega või muude kindlustuste vastu ning b) lehtmise välitufega

laene mitmesugustel kindlustustel, tähtajaga 6 kuust kuni 5 aastani. Peale selle on panga eriliseks ülesandeks nende laenude valitsemine, mis Wabariigi walitus pankade reformi puhul üle wõttis Cesti Pangalt.

Cesti Pangalt wõttis Pifalaenupant oma walitsemisele laene üle 26.692.400 krooni.

Selle summa hulgas on muuseas ka need summad, mis Cesti Pant oli andnud meie klaasitööstusele.

Wanemaid klaasitööstus-ettewõtteid on meil neli: Eidapere, Meleskis, Rõifas ja Wändras. Esimehed faks on eestlaste käes, Rõifa läks ka hiljuti eestlaste kätte, kuna Wändra on sakslaste käes.

Meie klaaswabrikuis walmistatakse igasugust klaasi: afnaklaasi, pudelid, veegliklaasi, lauamõusid jne. Peaaegu igal wabrikul on oma eriala. Minult Eidapere wabrik on niisuguseid „uniwersaalse“ produktiooniga, kuna walmistab igasuguseid klaasutooteid.

Eidapere wabrik kuulub Cesti klaasitööstuse osajuhusele „Eko“le. D.-ü. „Eko“ asutati Cesti iseseiswuse algastail ja ta ostis siis Eidapere klaaswabrikut. Maareformi teostamise puhul läks wabrikule kuuluw maaala riigile. Wabrikut kasutada jäi rendi alusel umbes 100-tiinuline maaala.

Nagu kõigi teiste Cesti klaaswabrikute, nii oli ka Eidapere klaaswabrikut sisesead Cesti riigi algupäewil wilets ja primitiivne. D.-ü. „Eko“ asus hoolega wabrikut korjandamiseks ja siseseade täiendamisele. Kõige pealt tegi raskesti ka klaasitööstuse alal asjatundjate leidmine: et neid Cestis ei leidunud, tuli neid wälismaalt kutsuda. Et aga lüua eestlastest wajakliku kaadrit klaasitööstuse alal õppinud töölisi, antuti ka oma klaasitööstuseks.

Kaks eelwiimast (1927 ja 1928) majanduslikku aastat olid meil väga rasked. Seda said tunda kõik majanduslikud alad, muuseas ka klaasitööstus. Peaaegu kõigil ettewõtteil tuli pöörduda pankade poole abijaamiseks ja end koormata wõlgadega. Samuti oli palju ettewõtteid, kes koguni ei suutnud möödunud aastal ära tasuda wõlaprotsentegi, sest eelmiste aastate raskused olid andnud neile, keda ettewõtted teenisid, väga suure hoobi.

Mis puutub klaasitööstusele, siis on meil kasutada andmeid o.-ü. „Eko“ kohta.

„Eko“ 1929. a. tegewus lõppes suurema kahjuga, mille katteks kõik ühingu bilansis leiduwad tagawarad ära kuluwad ning peale selle veel umbes 4 protsenti põhitäpialist kahjude arwele jääb. See kahju iseeneest ei oleks ühinguile saatuslikuks saanud, kui mitte teised asjaolud, mis ühenduses läinud raske majandusliku aastaga, kus wõrreldes endiste aastatega ühingu läbimüük umbes ühe kolmandiku wõrra langes ja minewal sügisel wabrikul wõimaluse wõtsid tegewust alustada, ühingul jalgu alt ära löönud ei oleks.

„Eko“ on wiimaste aastate jooksul juurte wõlgade ja kõigi sellest tingitud raskuste peale waatamata läinud lorda oma bilanssi täielikult saneerima, wabrikut ja kõiki selle hooneid lorda seadana ning seisukorda niisugiselt korraldada, et ettewõtte oma elujõulikkust näitas ka tulewitus wõlgade korraldamisele asuda oleks wõinud, pealegi, et Cesti Pant juba 1927. a. wõlgade suhtes sellega wastu tuli, et wõla protsendid 9 pealt 4 peale alandas.

Nagu ilal öeldud, anti Cesti Pangalt wõlad 1928. a. 1. jaanuariks Pifalaenupangale üle. Pifalaenupant oli „Eko“ antud wõla pealt nõus 4 protsenti wõtma ainult sel tingimisel, kui „Eko“ tajub ära wõlaprotsentide 1929. aastal.

Et „Eko“ suure läbimüügi langemise tõttu 1929. a. wõlaprotsentide talumine wõimalik ei olnud, siis kõrgendas Pifalaenupant protsendi 9 peale ja üles 1929. a. sügisel üles terwe wõla, protestis ühingu kindlustuswekslid ning asus pangale panditud warade ja muude kindlustuste realiseerimisele, ühtlasi kõiki teisi ühingu wabu warasid, ka wäljast jaadaolewaid operatsioonisummasid aresti alla panema.

1929. a. kewadel katkestati wabrikus tööd, et tarwilist sulatisahju remonti läbi wiia, mis ka juwe jooksul teostati.

Sügisel muuretseti tarwilised tooresmaterjalid wabrikus tööd jätamiseks ja pooleli olemate tellimiste täitmiseks. Kuid tööd ei saadud siiski alustada, sest puudus weel küttematerjal, mille muuretsemiseks omakorda puudus jälle raha, mida oleks wõidud saada walmiskauba müümisest. Aga walmiskaupa ei saadud müüa, sest ladu on Pifalaenupangale panditud ja pant mingil tingimisel ei olnud nõus walmiskaubaladu ühegi teise pandi wastu ka osaliselt wabas-tama.

Ühing ei saanud ka muul teel tarwilist wähemaid summasid wabrikut täiema panemiseks, sest Pifalaenupanga poolt wõla ülesütlemine ja wekslite protesti lastmine tegi wõimatuks igasuguse ärilise ja tööstuselise tegewuse.

1929. a. lahenes ühingu wahetord riigiga maa-ala suhtes. Ühingu nimele kinnistati üle 100 hektari maad. Omal ajal oli Cesti Pangaga kokku lepitud, et kui maaala kinnistatakse „Eko“ nimele, siis Cesti Pant wõib teha selle maaala peale obligatsioonid 125.000 krooni peale. Selleks oli „Eko“ poolt antud wastaw wõlkirj. Cesti Panga õigused aga läksid üle Pifalaenupangale.

Näipea kui maa oli „Eko“ nimele kinnitatud, esines „Eko“ juhatus Pifalaenupanga ees palwega, et pant lastes ühingu kinniswara peale teha 125.000 krooni suuruse obligatsiooni ning wõtaks „Eko“ wõla kindlustuseks, ühtlasi aga wabastaks ja tagasi annaks juhatusel liikmete ja teiste eraisikute poolt antud kindlustused, mis antud sel ajal, kui puudus wõimalus „Eko“ enese warale obligatsioonide teha ja neid pangale kindlustuseks anda, eeldusega, et need kindlustused obligatsioonide tegemisega wabanewad ning et ühingu kinniswarad eraisikutele nende poolt antud kindlustuste tagatiseks on.

Pifalaenupant wõttis „Eko“ juhatusel kirjaliku ettepaneku sõnalausumata täitmisele

ja laskis ühingu finniswara peale finnistada obligatsoonid mitte 125.000 krooni, waid 190.000 krooni peale. Ja kui obligatsoonid tehtud ning ühingu juhatus palus era-istute poolt ennemalt esitatud findlustuste tagasiandmist, teeldus pank neid tagasiandmast ja ütles üles ka terwe ühingu wõla. Selle tagajärjel kattes, nagu juba ülal tähendatud, ühingu äriiline ja tööstuseline tegewus. Et weel suuremaid kahjusid ära hoida, wabastas juhatus 1. jaanuariks s. a. kõik ühingu juhatajad, meistrid ja ametnikud.

Tööstuse tegewuse jätkamiseks on ühingu juhatus pidanud forduwalt käima Põnskuse juurest Pilatuse juurde: Pitalaenu pangas seletatakse, et ollakse walmis ettewõtte saneerimise, kui seda lubab wabariigi walitsus; rahaministeeriumis aga seletatakse, et neil midagi ei ole ettewõtte saneerimise wastu, ainult wastawa ettepanekuga peab esinema Pitalaenu pank. Kuid Pitalaenu pank millegi pärast wastawat ettepanekut ei tee ja asi seisab surnud punktis.

Kui asi praegusele jurnud punktile seisma jääb, siis on „Efo“ ettewõtte määratud täielisele häwinemisele ning mitte ainult osanikud ei jää ilma oma sisse makstud summadest, waid nähtawasti jääwad ilma ka kõik erafreeditorid oma „Efo“ käest saadaolewatest summadest ning ka Pitalaenu pank ise kaotab suure osa omaist saadaolewast wõlast.

Kui aga „Efo“ endiste aastate tegewust waadelda, peab otjusele jõudma, et tööstuse jätkamise korral kõigil asjaosalistel kindel lootus on oma summajad terwelt kätte saada, muidugi mitte forraga, waid ajajookul.

Praegusel filmipilgul on aga „Efo“ seisuford otje naeruwääriline: Edasi töötada ei saa — puudub tegewuskapital; konkressi awada ei ole võimalik — puuduwad maksu-juetuse tundemärgid ja ühingu põhikapital on peaaegu puutumatu; wabatahtlik liikideerimine on ka kahtlane — kõik ühingu warad on Pitalaenu pangale panditud ja realiseerimine oleneb terwelt Pitalaenu pangast.

Sarnasesse seisuforda nagu „Efo“, on 1927. ja 1928. a. järgnenud 1929. a. jooksul satunud teisigi ettewõtteid, kelle häwinemine wõi elujõuliseks saamine oleneb Pitalaenu panga armust.

Kui ettewõtte satub „Efo“ taolisse seisuforda, siis on see rahwamajanduslikult äärmiselt kahjulik. Mitte ainult sellepärast, et rida inimesi kaotab oma waranduse, waid ka sellepärast, et hulk inimesi jääb ilma teenuistusest ja ei saa rikastada turgu uute toodetega.

Kui Pitalaenu pank oma klientide „wee peal hoidmist“ niisuguses suunas toetab, nagu ülal kirjeldatud, siis tuleb jõuda kurtwale weendumisele, et see rahaasutis ei näe oma ülesannet mitte kodumaa loowate jõudude arendamises, waid milleski muus.

— es.

Mis on kasulik, kas vaba võistlus või tolli kitsendus?

Vastuvaidlemata tõde on, et võistlus ehk konkurents on väga kasulik ja tarvilik, tarvilik edukaks saaduste valmistamiseks ja levitamiseks, kasulik inimeste võime arendamiseks. On ju teada, et konkurents sunnib valmistajaid saadusi võimalikult odavasti ning hästi valmistama, sunnib ka tööviise täiendama ning kiiresti töötama. Meie oleme heas usus oma maa tööstust ja saaduste valmistajaid kaitsnud ja toetanud, küll kaitsetollidega, küll riiklike laenudega ja mõnikord võlgade maha kustutamiseks. Mis aga ei parane, see on meie saaduste kvaliteet (headus ja vastupidavus). Materjali ja aineid meil ju on, millest häid saadusi võiks valmistada. Aga näib nagu ei osata või ei taheta midagi korralikku teha . . . Oleme nagu nõiaringsis, kus igasugu prahti ja sodi valmistatakse ning ostjale kaela määratakse. Ja selle kõige juures veel räägi-

takse, et ettewõtte ei tule omaga välja, — läheb pankrotti. Kui meie oleme oma tööstuste ja saaduste valmistajaid kaitsnud ning avitanud üldsuse arvel, — siis on meil ka õigus nõuda selles vastutasuks head ja korralikku saadust või ainet. Ons siis see odav ja hea, kui meie eestis valmistatud saapapaari eest maksame 16 krooni ja kanname neid ainult kolm kuud. Välismaal valmistatud saabaste eest maksame küll 22 krooni, kanname neid aga kaks-kolm aastat, ja nad on lõpuni ilusad ning vormis. Kummad on siis kodanikul kasulik, kas oma või välismaa saapad? Seda oskab iga laps otsustada. Milles seisab siis viga, et meie oma saapaja nahatööstust ei saa sarnasele kõrgusele kui seda on välismaa tööstus. Selle peale on kerge vastata: Saagi himu! Meie suur-töösturid sellel alal on kõik juudid. Rumal oleks aga see just, kes eestlasele saapad

jalga teeks sarnased, millega 2—3 aastat käia võib. Temale on ju kasulikum teha seesuguseid, milliseid aastas kolm paari kulub. Mis viga on neil siis kodanikuga mängida, kui ei ole konkurenti. Seegi väike konkurent mis meil oli, osati kõrvaldada, välismaalt jalanõude sissevedu pandi seisma. Ja, kodanik, sa pead tarvitama ainult seda kaupa, mis juut sulle annab. Nende härrade ja ka mõne puukuri saagihimu on nii suureks läinud, et peetakse kahed raamatud, ühed meie maksuinspektori jaoks vabrikukontoris ja teised kellegi välisriigi konsuli juures härrade peremeeste ja aksionäride jaoks.

Porri on visatud see ilus lause, mida viimasel kodumaa tööstus näitusel tarvitati. „Tood tarbed välisturult, murrad õied kodu murult.“ Mina ütleksin seda nii: „Tood tarbed välisturult, paned tööle eesti juudid ja hoiad oma raha.“ Mis aitab see, kui meie, kisendame „osianna“ kodumaa tööstusele. Võtame aga kodaniku taskust tema viimased pennid ja anname need juudile. Ja arvate, et see juut siin kogutud kapitali siia jätab. Ei. See läheb kõik välismaale, kui mitte muul viisil, siis ostavad üksteise käest miljonite eest „armukese“ ja sõidavad sellega Itaalia kuurorti elu maitsema ehk saadavad oma kapitalid lihtsalt välispankadesse. Kuna siin töötavad suurte laenudega mida muidugi lõpuks tasuda ei jõuta, ja ongi pankrott.

Ega välismaale kogutud raha keegi siia tagasi enam too. Näib ka, et meil on juudid endid isegi kodumaa konkurendi vastu ära kindlustanud. Egas muidu ühele õige suurele kodumaa nahatööstusele, mis asub Tallinnas ja kelle omanik on üks eestlane, ei tehtud krediidi saamises takistusi. Kui komisjon, kes laenu saamise otsustama pidi, kohale sõitis, siis öeldi: Ja, hm—ja, mh, see on kõik ilus, aga meil eestis on juba nahatööstus, mis me neid niipalju toetame ja asutame.

Sellega taheti juudil konkurent kõrvaldada. Ometi jäi vabriku omanik julgeks oma ettevõttesse, ajas ilma või vähemaga läbi ja vabrik töötab. Ei ole aga kuulnud, et ühelegi juudi nahatööstusele oleks laenuaamiseks takistusi tehtud. Kas nii

juhitaakse rahvamajandust? Kas nii ergutatakse valmistama paremaid ja odavamaid saadusi? Ei. Sarnase majanduspoliitikaga oleme soos ja rabas, kust meid ükski austria advokat enam välja ei too. Mis asi see siis on, et meie nahatööstus ei saa oma saaduste väärtuse ega headusega võistelda välismaa kaubaga. Ometi on meil tööliste palgad odavamad kui välismaal. Ei ole ka meie hobusel või härjal rabadam nahk, kui seda välismaa härjal on. Meistrid on ka välismaalt toodud.

Kõik peaks korras olema, aga ei. Jääb ikkagi üks ja sama vastus. „Saagihimu.“

Edasi, meil on ka veel üks tööstus, mis jällegi juutide käes on. See on „Rauaniit“. Ka tema on igasugu kaitsetollide ja sisseveokeelu taga oma saaduste valmistamiseks ja menuks kaitstud. Aga ärge arvake, et see ettevõtte millegiga parem on kui meie nahatööstus. Ei ole. Ostke üks paar Rauaniidi sukke, peseme neid paar kolm korda, (kõige rohkem kolm korda) ja ongi värv pealt läinud. Ostke aga välismaa sukad, maksate küll paarkümend senti rohkem, võite selle eest neid aga pesta niikaua kui tahate, nad on ikka sama värvi, mis ostetigi. Ka sellel tööstusel on igasugu häid soodustusi ja eelõigusi ning kaitset. Töölised kes said alles mõni aasta tagasi 12.000 senti kuus palka tükitöö pealt, saavad nüüd ainult neli tuhat senti. Olgugi, et sukapaari ja muude selle tööstuse saaduste hinnad; nagu: pesu, pükste, pitsi, traksi j. n. e. hinnad on tõusnud, mitte langenud. Ei paku ka see tööstus mitte midagi vääri- list, vaid annab sulle kalli hinna eest igasugu siidi ja prahti.

Kui meie oleme oma tööstust igasugu võimalikkude ja mittevõimalikkude abinõudega kaitsnud ja kätel kandnud, siis on meil ka õigus neilt väärtuslikku ja võltsimata kaupa nõuda. Ei tee aga seda tööstus mitte, siis tuleb teda selleks sundida. Ja see sundimise abinõu on: vaba võistlus. Küll see sunnib valmistama korralikku ja head. Meil on veel üks suur valulaps — riidetööstus. Ka selle tööstuse kulissita-gune tahab tuulutada.

E. L.

**Iga kodanik, kes tahab õiget ülevaadet eesti kultuur- ja majandus-
küsimustes — telligu ja lugegu nädalalehte „Eesti Valve“t.“**

Kilpla tegu.

Ühe käega anname, teisega võtame tagasi.

Tulumaksu peavad maksma kõik, kellel on Tallinnas ja Nõmmel elutsejatest tulu, vallalistel üle 600 ja abielulistel üle 900 krooni aastas.

Seda maksu maksavad järjekult ka riigi-ametnikud ja riigilt pensioni saajad.

Tähendab, riik maksab oma teenijatele ja pensionäridele rohkem, kui need väärivad, ja võtab pärast maksmist ülearuselt makstud osa tulumaksu näol tagasi.

Riik ise annab inimeste kätte hulga raha ilma protsendita kasutamiseks. Selle raha lugemiseks ja väljaandmiseks on vaja ametnikke, kes saavad riigilt palku.

Ja selle raha tagasisaamine nõuab mõnesuguseid tegevusi. Kõige pealt ametnik või pensionär esitab vastavale maksujaoskonnale oma tulude kohta deklaratsiooni. Samal ajal annab palga- või pensioniasutus omalt poolt maksuvalitsusele teada, kui palju üks või teine asutisest aasta jooksul on raha saanud. Ametnik või pensionär peab ära kulutama aega deklaratsiooni viimiseks maksuvalitsusele või raha kulutama ümbriku ja margi ostmiseks, kui deklaratsiooni saadab postiga. Riik on deklaratsiooni blanketi peale omakorda juba raha kulutanud, samuti paberi peale ametiasutisest antud ametniku tulude teatamiseks ja teataja ametniku palgaks.

Maksujaoskond peab istungi, misjuures kulub vastavate ametnikkude ja komisjoni liikmete aeg. Osa maksukomisjoni liikmetele maksab riik palka või päevarahasid.

Maksujaoskonna otsuse teostamiseks maksustatavale ametnikule on vaja ametnikku, kes palka saab, blanketti, tinti, sulgi ja sulepäid, mis maksab raha ja kantselei ruume, kus kõik need toimingud teostatakse. Riigiteenija posteljoni näol saab selle eest palka, et ametniku poolt välja kirjutatud maksujaoskonna otsuse maksu alla pandud ametnikule kätte viib.

Tihtiilugu on maksujaoskond maksu-maksja tulud kõrgemalt hinnanud, kui deklaratsioonis üles antud. See vihastab maksumaksjat ametnikku, milline asjaolu küll kellelegi kahju ei tee, aga sunnib ebaõiglaselt maksustatut kirjutama, mis juba nõuab ajakulu, vastatakse, milleks on vaja juba kulunudvat paberit, tinti, sulge, ümbrikku ja postmarki.

Sellele järgneb jällegi maksukomisjoni stung, otsuse tegemine, otsuste ärakirjutata-

mine, teoste saatmine maksukohuslasele jne., mis kõik on seotud teatud funktsioonidega, mis nõuavad riigilt kulu.

Need funktsioonid nii maksukohuslase, kui ka maksuvalitsuses võivad veel mitmel puhul korduda — maksu depeavalitsusest riigikohtusse. . .

Lõpuks on jõutud nii kaugele, et riigiametniku tulumaks on kindlaks määratud. Selle maksu sissenõudmine on omakorda seotud vastavate kulunõudvate funktsioonidega. Kui teatud tähtjaks ei ole tulumaks Eesti panga osakonda ära tasutud, saadetakse politseile ettekirjutus maksu sissenõudmiseks. Paber, tint, sulg, kirjutaja ametnik, kantselei, kus kirjutatakse — need nõuavad kulu. Politseil on lugemata hulk oma otsekoheseid ülesandeid, kuid ta peab aega raiskama ettekirjutuse vastuvõtmiseks, lauajuhendisse kandmiseks ja maksukohuslase poolt küsimiseks. Kui mitmekordse käimise järele — politseinikud on ka inimesed ja nad ei võta kohe äärmisi abinõusid tarvitusele — maksukohuslane riigiametnik ei ole ära tasunud tulumaksu, siis tarvitab ta seaduslikke abinõusid: paneb palga kinni ehk kirjutab korteris leiduvad asjad üles ja müüb need oksjonil maha. Saadud raha viib politsei Eesti Panga osakonda. Kõik see on nõudnud rohkesti ajakulu. Aga oma ajakulu eest saab politsei riigilt palka.

Miks lastakse ajal niikaugele minna, et tulumaks nõutakse sisse sunniteel?

Ametnik saab palga kuuviisi. See palk aga ei ole nii suur, et sellest jätkuks teatud summa kõrvalepanemiseks. Palk kulub ametniku enese ja oma perekonna toitmise ja riidetuse peale alati kuu jooksul ära. Ja igakord loodetakse veel erakorraliste tulude peale — vanusetasu või kolmeteistkümnenda kuu palga näol.

Samased ebameeldivused ei leiaks aset, kui riik kalkuleeriks ametnikkude palgad ja pensionäride pajukid nii, et üldse neilt ei pruugiks tulumaksu võtta. Selle teostamine on väga lihtne: Kui tahate praegusi palku tulumaksu võrra vähendada — ja seda olekski ülekohtus teha, — siis tehtagu seaduses niisugune muudatus, et tulumaksust on vabad kõik need, kes riigilt saavad tasu [palga või pensioni] näol. Seega oleks ka riigiteenijate palka teatud määral tõstetud.

Kuid kõige selle juures, kui riigi käest tasusaajad vabanevad tulumaksu alt, oleks kõrvaldatud parema käega kuuviisi terve summa andmine ja pahema käega sellest samast aasta möödumisel korraga osa tagasivõtmine. Ametiasutised vabaneksid väga suurest osast tööst, mis kannab kilplaste töö ilmet.

Kui riigiametnikke ei või tulumaksust vabastada, kuidas on siis võimalik mittemaksustada puhtakasumaksuga riigiettevõtteid, nagu riikline metsatööstus, riikline turbatööstus, raudteed jne.?

—t—s.

R. Kurris Maapanga presidendiks!

Meie riiklikud ettevõtted on saanud söödamaks, fuhu mõjufad erakonnad panewad ametisse oma tegelasi, kes kuidagi wiisi mujale enam ei sobi ja teda üle parda weel heita ei saa.

Reude ettevõtete juhatustes ja nõukogudes on esitatud kõik suuremad erakonnad, otseski oleks need ettevõtted mõned parlamendid. Suhtiwatel kohtadel seisawad tihti mehed, kes alles ametisse astudes esmakordselt kuulewad, et on olemas niisugused tööalad, milleid nad nüüd asjatundlikult asuwad juhtima.

Jäädawalt wõi mõneks ajaks aktiivsest tegewusest kõrwale jäetud erakonna tegelasi püütakse paigutada peamiselt riiklikesse rahaasutistesse, kust siis, kui ise loll ei ole, wäljawaated awanewad ka mujal oma tulewiku kindlustamiseks.

J. Lehtman oli töberakondlasena põllutöömistri abi. Töberakonnas jäi mees tahaplaanile. Siis siirdus ta asunikkude, riigirentnikkude ja wäikepõllupidajate koondusse, kus esialgul mängis esimest wiilult. Peagi sai ta kui aktiivne tegelane, ka seal wäljakannatamatuks ja tõrjuti kõrwale. Aga erakonnal oli temale midagi waja muretjeda. Ja muretseti — Maapanga presidendi koht. Sotsialistide hulgast sai samal ajal Maapanga juhatuse liikmeks J. Jans, sest temalgi ei olnud oma erakonna aktiivse tegelasena suurt kaalu. Tema kohta wõib nii palju öelda, et on wanem õigusteadlane, tunneb teoreetiliselt agraarüsimust, agraar krediidi olusid ja on ka tegew olnud Tartumaal pangas. Kogupõllumehed saatsid Maapanga juhatusse noore dr. agr. W. Johanson. Wiimasel oli panga asjuft nii palju aimu, et teda tuli saata wäljamaale õppima, muidugi riigikooli. Maapanga juhatuse liikmeks aga määrati dr. Johanson jellepärast, et Jäned põllutöökoolis olles oli, nagu kogupõllumeeste omad inimesed ise ütlewad, asjad „lorri la-

stnud“; ka mujaleei kõlwanud teda paigutada.

Aga Maapank on erakondade inwaliididele väga armas asutus sest nagu riigi kontrolli aruandest nähajaadi 1928/1929. a. järginisi palku: president 60.000 ja faks juhatusliiget kumbki 50.000 senti kuus! (Praegusel filmapilgul on palgad 10—15 tuh. senti kõrgemad.)

Härri Lehtmann teab, et walitawad ametid — Maapanga juhatuse liikmed on teatud aastate järele ümberwalitawad — ei ole elupõlised. Olles praegu otja peal, lasi ta ennaft walido a. s. „Silwa“ administratsiooni liikmeks, mis on palgaline koht ja selle järele ka „Cesti Kommertspanga“ juhatuse liikmeks, ning walmistub nüüd Maapangast lahtumisele.

Maapanga juhatuseliikmed walib wabariigi walitus. Praegune erakondade wõimu wahford on niisugune, et uueks Maapanga presidendiks saab koonduse mees. Kõige pealt tertis päewatorrale D. Tiesi isik. Ties on praegu wannutatud adwokaat, endine tööhoolekande-, kohtu- jne. minister. Ties on enam wähem „lahtise peaga“ mees. Tal on adwokadina wõrdlemisi hea praksis, eriti asjaajamisel põllutöömisteeriumiga. Maapanka minnes tulebtal adwokaadi amet warna panna, aga see ei olewat Tiesile enesele meeldiw. See ühelt poolt. Ja teiselt poolt ei taha koonduslased ise üht oma targemat meest filmapilgul, mil neil on mõjuw seisukoht, pikemaks matta „Cesti senatisse“. Tiesi oleks waja riigikogus, kus ta praegu ei ole.

Kuidas pääfeda ummikust? Selleks on kauris kerge lahenduswiis. Maapanka ei ole ju waja asjatundjat meest, nagu näeme dr. Johanson looft. Miks ei wõi selle koha täiteks olla Rudolf Kurris? Erakonnas ei ole ta kuigi kasulik, nimetamiswäärt hariduseta, omakasupüüdw ja riigikogus peab finni kohta,

mille wabanemisel pääseks Ties riigifogusse. Wäga wihane on Kurris sellepärast, et ta Harju maawalitsuse esimehe kohalt tagasi tõrjuti. Maapangas oleks tal paras paik ja Kurrisele laugelt kasulikum, kui maawalitsuse esimehe ja riigifogu liikme kohad kofku. Maapangas saaks ta 60.000—75.000 senti kuus. Ja kui waja, wõib ju panga fulul minna wälismaale, kui oskab mõnda wälismaa keelt...

Kes on Kurris? Weneaegne politseinik? 5. politsei jaoskonnas täitis pristawi abi kohuseid. Siis kantseleiametnik omawalitsuses. Selle järele poliitiline proowireisija. Tõberafonna armust sai Harju maawalitsuse liikmeks. Kui järgmine kord tõberafond temale enam ei wõimaldanud maawalitsuse liikme kohta, raputas ta julgelt tõberafonna tolmuga ja pugew koonduslaste ridadesse ning pääses maawalitsuse esimehe kohale. Seejuures ostas ta intrigeerida, millise oskuse talle andnud weneaegne politseis teenimine, ja selle abil pääfeda mitmetele palgalistele kohtadele ja ka riigifogusse, kust milgäl tingimisel tagasi ei astunud, wõttes peale erafohtade palka omawalitsuselt ja riigilt.

Maanomawalitsuse tegewuses oli K. paratamata paheks. Maawalitsus oli temale tähtis lüpsilehmana — andis 25.000 f. kuus palka. Selle weerandsajatuhandelise kuupalga eest ilmus Kurris maawalitsusse ainult maawalitsuse istungitele. Inimestele, kellel maawalitsusega wõi tema esimehega waja oli mõnda asja ajada, ei olnud K. pea kunagi kättesaadaw. Kurrisel ei olnud 25-tuhandelise kuupalga eest tihtilugu niigi palju aega, et paberit alla kirjutada, et ametnikud oleksid asju ajada saanud. Kurrisel oli ju waja ka teistes asutistes oma nägu näidata, et õigustada palga wõtmist.

Panga asjaajamisest ei ole mehel ei teoreetilisi ega praktilisi teadmisi.

Braegu, mil neid ridu kirjutame, näib tõenäoline olewat, et Kurris saab Maapanga presidendiks ja erafonna huwidete tuuakse ohwriks ning poliitilise õnnefüti katsejäneseks üks tähtsamatest riiklikest rahaasutistest.

Uga meil ei ole misgi asi kallis ohwriks erafonnale tuua.

E. P.

Oleme rääkinud, jääb sellega — vastas ministri-härra!

Minu ees laual on „Päewaleht“, kus paisab silma teedeministri Jürmani vastus sotsialistide küsimusele tööpuuduse kohta.

Katki ei olewat midagi: „olukord 1927. aastaga võrreldes ei ole halvenenud, waid koguni paranenud. Mõõdunud sügisel oli töötute arv küll suur ning meeoleolu ärew, kuid seda meeoleolu aitasid suurendada mitte tööta töölised ise, waid kommunistid. Läbi olla kontrollitud 4000 tööta töolist. Nende hulgas on inimesi, kes wajawad hädaabitööd viimse kategooria järele, nii mitu tööjulist, nii mitu nõrgajulist ja 199 invaliidi. Viimased ei ole töövõimelised ja seepärast ei tule need ka töötatöölise hulka arvata. Teise kategooriasse kuulusid nii mitu töolist. Üldse selgus, et tööd ei wajanud 740 inimest, kelle kohta minister ei saanud kindlaks teha, kas nad nüüd kõik teatud tagamõttega olid end poetanud tööta töölise hulka“. — Seltsimees Martna hüüab ministri kõnele mõned sõnad vahele ja riigikogu läheb päwakorras edasi.

„Oleme rääkinud, jääb sellega.“ Sotsia-

listid tegid arupärimise, minister vastas ja kõik on kõige paremas korras. Ilus!

Pööran kuulutiste lehekülje. Tööotsimised. Aga mis see on? „Mõtleja inimene, meester., kes seisab küsimise tähe all. Kaotasin teenistuse äri pankrotti jäämisega. Olen 15 kuud otsinud mustatööd, kantseleisse, laduvalitsejaks, ekspeditsiooni alale j. n. e. Lugeja, kui on minust hale, siis anna tööd. Teat. j. n. e.“...

Inimene otsib asjata 15 kuud tööd, selle hulgas ka musta tööd. 15 kuud! Ja kas tema ükski? — Ei seesuguseid õnnetuid on tuhanded. Iga päew, iga uus pankrotti jäämine, iga uus wabriku seismapanek toob uusi töötuid juurde, kelle saatuseks on siis samuti kuude ja aastate kaupa asjata tööde otsimine ja nälgimine ja kes viimaks moraalselt ja majanduslikult täiesti kokkuvarisenult ahastuses kuulda lasewad oma äravaevatud hinge kisa!

Põllumajanduslik teedeminister, kelle kätte usaldatud tööpuuduse küsimuse lahendamise, leidis üle Eesti ainult 4000 (!)

töötut, missugune arv vähendada tuleb veel 199 invaliidi võrra, kes tööd teha ei saa ja sellepärast ei olegi töötajad, ja 740 inimese võrra, kes pugunud töötajate hulka „teatud tagamõttega“. Meeleolu möödunud sügisel oli küll ärev, kuid seda on välja kutsunud mitte töötute meeleheitlik seisukord, vaid kommunistlik propaganda.

Lihtne seletus. „Kui kommunismi poleks

olnud, siis oleks tarvis teda välja mõelda.“ Eks ole? — Siis on ju kõik väga lihtsalt seletav ja vabandav.

Ei, härrad! — Ärge maalige asjata seinale tonti. Tunnistage parem avalikult, et teil pole oskust ega tahtmist olukorda parandada ja võimule upitatatult parteide kokkumängu abil „teatud tagamõttega“ lavastate valijaskonnajooks riigikogus aina etendusi. S.

Näitustest...

Läinud nädalal Tallinnas lõppenud näituse kohta peame oma kodanikukohuseks sõna võtta, kuigi tööerakond oma häälekandjas „Vabas Maas“ jälle tuleks küsima, et mis õigusega meie neid asju puudutame. Ütleme juba ette, et vabariigis on iga kodaniku kohus kaasa aidata jõudu mõõda üldasjade korraldamiseks, ja kuna meil puudub ajaleht, kes julgeks neid asju tuua avalikkuse ette, siis oleme sunnitud teisel viisil tegema oma häält kuuldavaks.

Näituse nimetus oli „Kodumaa tööstuse näitus“. Kodumaa tööstust kutsuti toetama igal pool ja iga viisi küll ajakirjanduses kui ka koosolekutel. Näitusel pidi nii mõndagi näha olema, mis kodumaa tööstus ära tegevat. Samal ajal Tartus ärapeetud kaubandustööstuskoja kohaliku osakonna koosolekul leiti aga siiski veel, et suure reklameerimise peale vaatamata, mis ajalehed omalt poolt kodumaa tööstusele teinud, olevat seda ikkagi vähe.

Meie ei taha praegu pikalt peatuda selle juures, et hea kaup ennast ise reklameerib. Ajakirjanduse osa kohta aga arvame, et ta sarnase näituse jaoks liigagi palju oli reklaami teinud. Näitusel ei olnud näha mitte midagi sarnast, mis ei oleks olnud juba varem välja pandud äriakendel.

Ja kes olid siis need väljapanijad ja kellele tehti ja kellele nõuti seda suurepäraselt reklaami? Meie võime lühidalt öelda — need ei olnud mitte eestlaste päralt olevad ettevõtted ja firmad, mis esinesid näitusel. Meie tahaks, et keegi ühe ainsama firma või ettevõtte nimetaks, mis

seal oleks olnud eestlaste päralt või eestlase oma. Kui teie ei usu, siis vaatleme lähemalt väljapanijate nimekirja. Teie ei saa eestlaseks nimetada jalanõude alal väljapanijaid — Estokingi, Unioni, Grinstani, või kudumistöödealal — Besprosvanijet, Rauaniiti, Centelmanni, Narva linavabrikut, Narva kalevivabrikut, Kreenbalti, Villi, Bergi (kaupleb Rauaniidi kaupadega peamiselt), isegi Kilgast mitte (selle ettevõtte kapitalide suurem osa on juba muulaste käes). Need ettevõtted töötavad Eestis küll suurte riiklikkude laenude ja toetustega, kuid ettevõtetest saadud puhtakasad koguvad välismaa pankadesse ehk elavad nad üksteise käest armukesi ostes Itaalia suvituskohdades läbi.

Nii siis ajakirjanduses kui ka koosolekutel on Eesti lugejat ja kuulajat jälle üleliigne kord haneks püütud ja kodumaa näituse asemel temale reklameeritud muulaste, mitte eestlaste ettevõtteid ja firmasid. Isegi valitsuse toetust saaja aktsiaselts „Näitus“ rakendas ennast selle muulaste näituse teenistusse, kuigi ta peaks täpselt teadma, keda ja mida ta reklameerib ja korraldab. Nii suur on siis juba muulaste võim nii ajakirjanduses ja valitsusasutisteski. Eesti kodanik, pea seda tõsisasja kindlasti meeles. Näitusel käija.

* * *

Toimetuse märkus: Meie põhimõte on: Valgustada iga majanduslikku kui ka poliitilist küsimust erapooletult ja mitmekülgset. Sellepärast anname ka käesolevale kirjutisele lahkesti ruumi.

„EESTI VALVE“

ei pea puuduma ühegi eesti kodaniku lugemislaual.

Suured mehed, suured asjad.

Siljuti oli ajalehis sõnum, et üks ministriproua tahtis kitsarööplisel erasalongis sõita, Tallinna sadamajaama ülem, see igawene arusaamatu inimene ei tahtnud ministriproua soovi täita ja asetaski tema salongi ka teisi kaasreisijaid. Jaamaülem ei suutnud sellest aru saada, et ministriproua ei wõi ju teiste surelikkudega seltsida. See oleks ju häbistaw rahwale ja kogu riigile.

Egas Cesti mõni Inglise ajumaa ei ole, kus Walesi prints harilikude kodanikkude hulgas kurni lööb ja jääpalli mängib. Cesti on ikkagi Cesti ja meie ministriproua peab kõigist eraldatud olema. See sündigu ka siis, kui tema mees minister enam ei ole.

Mis sellest, et endisi ministriprouasid juba kaunis suur koguke. Kõigile neile peaks erasalonge jätkuma ja jaamaülemad peaksid sellest kord ka aru saama.

Üldse on meie raudteeametnikud suure ülemuse wastu hoolimatud. See on ofalt ka selle tõttu, et ülemus kohtleb oma alamaid liiga hellalt. Olessin mina minister, siis ei saaks ükski jaamaülem pugeada riigiteenistuse § 43 warju, otsemat teed saadaksin tõrksad kas wõi Siberisse ehk eluajaks üksikwangi.

Kui Waeküla jaamast ministri säre jäi toomatu, siis olessin mina kõik raudteeametnikud Waekülast kuni Tallinnani wallandanud. Waat siis olessid alles aru saanud, kuidas ülemust kohelda tuleb. Ja see ei olnud ka mingi karistus, et jaamaülema abi ainult Waekülast Irboskaste ümber paigutati. Riiki ja rahwast tuleb karmi käega walitseda ja tõelist demokraatismi õpetada.

Demokraatlikus wabariigis peab ju ministriproual wagunis oma erasalong olema.

L.

Nädala sündmused.

India rahwuslaste juht Gandhi arreteeriti. Teda ei anta mitte kohtu kätte, waid peetakse finni 1827. a. akti põhjal. Üldseisuford on siiski tõsine. Walitsuse wäed, keda arwult ligi 60.000 meest, on wõimaliku rahutuste puhul kaitseks walmsis.

Betseri maawalitsuse walimisi toimiti küll juba 7. aprillil, kuid maawalitsemises leppisid kokku alles sel nädalal. Sellespärast on ka siseministeerium asjast huwi tundma hakanud. Sedakorda komistuseks jälle koondus. Nii, nii, koondus ja maawalitsused. See igawene rahwa nuhtlus.

Sartu juristide päewal nõudsid mõned juristid wäljaspool abielu sündinud lastele vähem eesõigusi. Wiist meeldiks neile härradele, et neil saaks wäljaspool abielu sündinud laste tapamaja üles ehitatud. Eht et iga ema, kellel wäljaspool abielu laps sünnib, keeraku tal kael kahekorra. See tooks rohkem härradele adwokaatidele kohtuprotseesse ja teenistust. Muidu on just need härrad praegu ilma kuulsuseta ja tulewikus ka ilma leiwata.

Emad, ärge sellespärast meelt heitke. Ei need paar adwokaati jõua teid veel hütatuse saata. Olge uhked oma laste üle. Need on tulewiku wära.

Admiral J. Pitta waliti E. L. A. direktoriks J. Kule asemele. Kord ometi leiti talle koht. Saab näha, kas admiral läheb ka töberakonna poole üle wõi! See asutis on seni olnud ju ainult töberakonna seegiks.

Meie riigikogu liikmeid taheti nende töö juures weidi ohjeldada, aga ei läinud läbi. Rahju küll. Olesks juba ammu aeg.

Rahulikun nädal. Riigiehituste ja sõdade kokkuwarisemist ega ka riigi raharaistamist sel nädalal päewawalgele ei tulnud. Ometi, ükski õnnelikun nädal. Kuid tulekahjude ja oksjonite arw maal kui ka linnas kaswab. Neil polewat ka riiklist tähtsust. Kui kõik talunikud oma talud maal maha põletats, jääks riik ikka riigiks. Nii arwawad meil mõned riigitarwad.

„Eesti Valve“ lugejale.

Senine tegev- kui ka vastutav toimetaja J. Ratassepp oli sunnitud ootamatult toimetuse tööst loobuma mis ajalehe korralikku ilmumist takistas. Nüüd on toimetussamme astunud, et edaspidi ajalehe ilmumises mingeid takistusi ette ei tuleks.

„Eesti Valve“ toimetus.

Omas asjus.

Äsja „Päevalehes“ ilmunud kuulutuse peale, kus aastate eest ilmunud ja seis-
majäänud ajalehe „Valve“ endised välja-
andjad ja tegelased teatavad, et neil il-
muma hakanud „Eesti Valvega“ mingit
ühist ei ole, peame omaks kohuseks pool-
dajatele ja lugejaskonnale teatada, et see
täiesti tõe le vastab, ühtlasi pole mõtel-
nudki praegu ilmuv „Eesti Valve“ kellel-
tki midagi kopeerida, vaid on täiesti ise-
seisev toiming.

„Eesti Valve“ toimetus.

Kirjavastused.

- P. P. — Simunas. Ühegi poliitilise partei seljataha
meie ei poe. Sellepärast ei lähe.
C. K. — Rakveres. Võtame vastu, kui käsitab
üldtähtsufega asju, isiklike meie ei puuduta.
P. S. — Haapsalus. Ei lähe.
J. L. — Arwame tasu alla.
S. S. — Narwas. Võite tulla läbi rääkima.
A. P. — Pärnus. Läheb järgmises.
S. A. — Wiljandis. Saatke proovitöö.
Kodanik — Tallinnas. Saatke andmeid ja ka nimesid,
kes teenivad teie ajutises ja on majade ning ta-
lude omanikud. Saladuse garanteerime.

Wastutaw toimetaja: Selma Lehtmets.

Wäljaandja: Ed. Koppel.

E. Antovi puutööstus

TALLINNAS,
Drevingi tän. 25.

Valmistab igasugu ehitus- ja mööblitöid. Eriala: täheladu-
— — kastide ja trükikodade sisseseadete valmistus. — —

Töö kiire ja korralik.

Hinnad mõõdukad.

Terved ja puhtad jalanõud omate,
kui puhastate täiendatud

NEWA saapa-
kreemiga
automaat-avajatega karpides.

Saapakreemitööstus

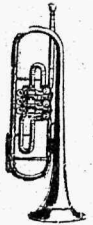
H. Vichmann

Paldiski maantee 20.

Joh. Mitt'i muusikaäri

Tallinn, Pikk tän. 1. Kõnetr. 26-64.

Kohasem ostukoht **igasugu**
keel- ja puhkpille, nõndasa-
muti ka **grammofone ja plaate**
eesti, saksa, soo-
me, vene ja ing-
lise repertuaar-
rist. **Odavad**
hinnad.

Järelmaks
võimaldatud.

Teadete- ja detektiivbüroo „UNIVERSAL“

Tallinn, Pikk tän. 46, telef. 22-76.
(Kriminalpolitsei vastas.)

Mitmesuguste teadete kogumine, kah-
julikkude saladuste avalikuks tege-
mine. Peidetud varanduste ülesotsi-
mine. Abiksolek võlgade sissenõud-
misel ja keerulisemate kohtuprotses-
side ajamisel. Kõiksugu informatsioon
ja ekspertiis jne. jne. Töötasu mõõdu-
kas. Töö kiire ja korralik. —

Saladused garanteeritud.

Wajatakse korralikke

kuulutiste forjajaid

Teatada „Eesti Walwe“ talitu-
sele Nõmme-Rahumäe, Waigu
tän. 3. Telef. 42.